

Невяна Дончева-Панайотова (Велико Търново, България)

ПРОФ. Д-Р ГЕОРГИ ДАНЧЕВ НА 60 ГОДИНИ

Шейсетгодишнината за учения е не само обикновен, а и творчески юбилей. Защото това е време, когато не само се прави равностметка и оценка на изминатия път, но се гледат и нови творчески планове, време, когато натрупаните в резултат на всеотдаен и системен труд в продължение на години знания, мъдрост, ерудиция, опит са в състояние да дадат най-зрелите творчески постижения. За проф. д-р Георги Данчев равностметката има твърде солидни измерения, тъй като сумира резултатите от почти трийсетгодишната му дейност на нелекото поприще на университетски преподавател, съществениите му изследователски приноси като научен работник, многобройните му изяви като поет и писател. Лаконичните биографични сведения и краткият преглед на научното и творческото му дело дават само обща представа за неимоверно сложното и трудно съставяне на тези три поприща, за акуратното и ревностно отстояване на избрания от него път, за упоритите му изследователски дирения и откривателски шансове, за личния му принос в конкретните научни разработки и оригиналния авторски почерк в поетичнотворческите му откровения.

Проф. д-р Г. Данчев е роден на 6. XII. 1932 г. в с. Плаково, Великотърновска община. Основно образование получава в родното си село, средно — във Великотърновската мъжка гимназия, а през 1956 г. завършва специалност българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Няколко години работи като учител по български език и литература в гр. Елена и във Велико Търново, а през есента на 1963 г. след спечелване на конкурс е назначен като един от първите преподаватели в новосъздадения Висш педагогически институт „Братя Кирил и Методий“ във В. Търново (през 1971 г. обявен за университет). Всеотдайната му работа като асистент, доцент (1969) и професор (1980) по история на българската литература до

Освобождението се допълва от акуратно изпълнение на административно-ръководните му задължения като зам.-декан на Филологическия факултет (1968—1970), ръководител на катедра „Българска литература“ (1971—1981), зам.-ректор (1970—1979 и 1986—1987) и ректор (1987—1991). Той има определени заслуги за създаването и утвърждаването на Великотърновския летен семинар за чуждестранни българисти и слависти, чийто директор е в продължение на четири години (1978—1981 и 1986). Специализира в Белградския университет (1966—1967), в Института за руска литература в Санкт Петербург (1969—1970) и в Санктпетербургския държавен университет (1976). В периода 1981—1985 г. е лектор по български език и литература в Римския университет. От 1988 г. е председател на Дружеството на писателите във Велико Търново, а от 1990 г. е директор на Научно-изследователския център „Търновска книжовна школа“.

През тези години той непрекъснато работи като редактор и съставител на различни издания, от които най-представителни са „Годишникът на Великотърновския университет“, поредицата „Търновска книжовна школа“ и многобройните сборници по повод на различни годишнини. В момента е главен редактор на списание „Проглас“, издавано от Филологическия факултет на университета.

Проф. д-р Г. Данчев посреща 60-годишния си юбилей със солиден научноизследователски и художественотворчески актив, който включва 30 книги, от които 8 научни, 17 художествени и 5 съставени от него или в съавторство христоматии и антологии. Към тях се прибавят още над 130 публикувани студии, статии, рецензии и повече от 60 участия с доклади и съобщения в национални и международни научни конгреси, симпозиуми, конференции и сесии. Трудно е да се каже кои „страсти“ у проф. Данчев са по-силни или по-точно кои са по-продуктивни — на уче-

ния или на поета и писателя. Твърди се, че той с еднаква ярност служи и на двете музи. Тук аз ще насоча вниманието предимно към научните му постижения.

Научноизследователските интереси и най-значителните приноси на проф. Г. Данчев са главно в три области: история на старобългарската литература, български фолклор и възрожденска литература. Най-ранни са научните му занимания с българското народно творчество, които датират още от неговите студентски години и стават основа за първите му сериозни публикации. Те са посветени на характерни мотиви и поетиката на хайдушките народни песни, а по-късно са обогатени с интересни наблюдения върху историческите песни, дейността на видни български фолклористи или върху взаимоотношенията между фолклора и възрожденската литература¹. Тези му студии и статии го насочват към проучване делото и на някои възрожденски писатели, като Петко Славейков, Васил Априлов, Петър Берон и др. Най-значителният негов влог в тази област е книгата му „Петко Славейков. Поглед върху най-хубавото от творчеството му“ (1966).

Почти едновременно и успоредно със заниманията по български фолклор и възрожденска литература възникват, разширяват се и се задълбочават научноизследователските интереси на младия учен към старобългарската литература. Скоро тя става за него истинско призвание и творческа съдба. Убедена съм, че изследователският натюрел на проф. Г. Данчев, откривателският му нюх към нови и неизвестни книжовни паметници, специфичният му историко-литературен подход при анализа и оценката на литературните явления в най-голяма степен се проявяват именно в многобройните му проучвания по стара българска литература. За ориентирането му в нейната неизследвана проблематика, за сподучливото намиране на „своето“ изследователско поле и оригинални авторски решения безспорна роля изиграва съвместната работа на младия асистент с титуляра на дисциплината „История на българската литература до Освобождението“ във Великотърновския университет проф. д-р Пеньо Русев. Като зам.-ректор и ректор на университета, като ръководител на катедрата „Българска филология“, обединяваща литератори и езиковеди, проф. Русев има най-голяма заслуга за налагане на „търновската проблематика“ като доминираща в научноизследователската дейност на преподава-

телите в новото висше учебно заведение, претендиращо да се превърне в авторитетен научноизследователски център в страната. Вече 30 години проф. Г. Данчев остава верен на тази ориентация и на тези амбиции. Търновската книжовна школа се превръща за него в изследователска страст и творческо амплуа. На нейното богато литературно наследство, на разностранната дейност на най-имеитните ѝ представители, на традициите и влиянието ѝ върху балканските и славянските литератури той посвещава най-много усилия и резултатите не закъсняват.

Най-значителните успехи на проф. Данчев в проучването на Търновската книжовна школа се дължат на обстоятелството, че той се насочва към съвсем неизследвани или малко познати автори и произведения и така има възможност пръв да изкаже своите възгледи, оценки и заключения, които стават основополагащи за тях в науката. Това в най-голяма мяра се отнася за книгите му „Владислав Граматик — книжовник и писател“ (1969) и „Димитър Кантакузин“ (1979), които са първите и единствени засега монографии за двамата писатели. Изобико литературният живот в България през втората половина на XV в. и делото на неговите творци са изключително благодатна тема, на която той посвещава и докторската си дисертация, защитена успешно през 1977 г. В нея, както и в двете му посочени книги, за пръв път се предлага обобщена характеристика на българската литература през първия век на турското робство и се проследяват жизнеността и продуктивността на търновските литературни традиции, претворени от последователите на Патриарх Евтимий Търновски, Владислав Граматик и Димитър Кантакузин.

Продължителните издирвания и работата със стотници ръкописи в български и чужди книгохранилища, сериозните археографски и текстологически проучвания върху тях дават възможност на проф. Г. Данчев съвместно с други специалисти да пристъпи към критично издаване на всички известни произведения на тези писатели. Медиевистите вече имат в ръцете си солидни том „Димитър Кантакузин. Събрани съчинения“ (1989), подготвен от Боньо Ангелов, Георги Данчев, Стефан Кожухаров и Георги Петков. Скоро те ще разполагат и с подготвения от Г. Данчев том със събраните съчинения на Владислав Граматик.

През последните две десетилетия старобългаристиката и палеославистиката се обогатиха с няколко новаторски по замисъл и изпълнение книги за отделни произведения на средновековни търновски писатели, дело на авторски колективи от Великотърновския университет. В тях, разбира се, със съществуващият им участък

¹ В подготвената от Великотърновския университет „Библиография на проф. д-р Георги Данчев“ по случай 60-годишнината му са посочени всички негови публикации, а най-значителните от тях са аотирани.

и проф. Г. Данчев. Високо ценени от специалистите са книгите „Похвално слово за Евтимий“ от Григорий Цамблак“ (1971) — колективно дело на П. Русев, Ив. Гълъбов, А. Давидов, Г. Данчев, и „Житие на Стефан Дечански“ от Григорий Цамблак“ (1983), подготвена също от авторски колектив: А. Давидов, Г. Данчев, Н. Дончева-Панайотова, П. Ковачева, Т. Генчева. Това са изследвания, осъществени от литературоведи и езиковеди, които имат за задача комплексно да представят едни от най-бележитите творби на Търновската книжовна школа. Тази задача е постигната чрез една своеобразна композиция на книгите, в които са налице няколко компонента: студии за историко-литературната стойност и езиковите особености на конкретното произведение, археографски преглед на преписите му, нормализиран старобългарски текст с успореден новобългарски превод, фотокопия на основния препис, речник-индекс на думите и формите в текста.

За очертаване облика на проф. Г. Данчев като старобългарист значение имат още книгата му „Страници из историята на Търновската книжовна школа“ (1983) и редица негови студии и статии, посветени на важни страни и моменти от дейността и творчеството на създателя на школата Патриарх Евтимий. Те допълват широкия изследователски спектър на учения, който обхваща проблеми от палеографията, археографията, текстологията, литературната теория и история. Те, както и посочените вече монографични изследвания и издания, илюстрират едно много добро и задълбочено познаване не само на българската, но и на балканската и общославянската среднове-

ковна ръкописна традиция, обективност в подхода и оценката на литературните факти и явления, внимателно и прецизно отношение при оформяне на изводите.

Като изследовател, засяган понякога да гради своите тези на базата на ограничен брой исторически вести, факти, податки, проф. Данчев проявява изискан, изработен с години, професионален усет към историко-литературните детайли, към документалност при подбора на доказателствата от археографски или текстологически характер. В резултат на този си стремеж да работи с неизвестни или недостатъчно проучени ръкописи, документи, архивни материали той откри и включи в научно обръщение редица нови факти за биографията на Владислав Граматик и Димитър Кантакузин, неизвестни редакции и много нови преписи на произведенията им, проследи в развитие с езика на археографските данни литературната съдба на Цамблаковите творби за Патриарх Евтимий и Стефан Дечански. В историко-литературната характеристика на произведенията на Търновската книжовна школа той акцентува на народносно-патриотичните тенденции в тях, на актуалния им български, балкански и общославянски смисъл, на новата естетика и поетика на художественото слово, която налагат в славянските литератури Евтимий Търновски и неговите ученици и следовници през XIV—XV в.

Шейсетгодишнината на проф. д-р Георги Данчев е повод за многобройните му бивши и настоящи студенти, колеги и приятели да го поздравим с щастливия юбилей и да му пожелаем здраве, бодрост, творческа младост и дълголетие.